

БЕЗЯДРЕНИ ЗОНИ

Весела Ангелова

Юридическият процес за създаване на безядрени зони се базира върху първата резолюция, приета през 1946 г. от Общото събрание на Организацията на обединените нации (ООН). Тя призовава да се изключат от военните арсенали на държавите ядреното оръжие и другите видове оръжия, които могат да се ползват за масовото унищожаване. В Устава на ООН юридически се закрепва **принципът за разоръжаването**.

През 50-те години на XX в. са правени няколко опита за създаване на безядрени зони в Централна Европа. През 1956 г. СССР внесе в Общото събрание на ООН идеята за създаване на „зона, свободна от ядрено оръжие” (ЗСЯО) [**nuclear-weapons-free zone NWFZ**]. В 1958 г. Полша предлага (т.н. план Рапацки) да не се настаняват ядрени оръжия на територията на Полша, Чехословакия, Западна и Източна Германия. Така започва работата по създаване на международни норми за ограничаването на ядреното оръжие, която продължава и днес, понеже тя не може да спре преди постигане на окончателното му унищожаване по цялата земя.

През 60-те и 70-те години на XX в. тази усилена дейност постига първия и засега най-съществен резултат – Комитетът по разоръжаването при ООН разработва през 1968г „**Договор за неразпространение на ядрено оръжие ДНЯО**” [**Non proliferant treaty NPT**], който влиза в сила в 1970 г.

ДНЯО има следните принципни задачи:

- да забрани свободния достъп към ядрено оръжие и съответните технологии
- да ограничи възможността за военна употреба на ядрено оръжие
- да създаде възможности за мирно използване на атомната енергия.
- да създаде ефикасен международно признат контролен механизъм за споменатите цели в правен, организационен и технически аспект; днес единствената такава институция е Международната агенция по атомна енергия МААЕ [International Agency of Atomic Energy - IAEA].

Макар че ДНЯО е най-общият като принципи и като държавен обхват международноправен документ в дискутирания тук контекст, исторически той е

предшестван от един регионален договор, който за пръв път практически създава зона, свободна от ядрено оръжие. Това е „Договорът за забрана на ядреното оръжие в Латинска Америка и Карибския басейн”, подписан през 1967 г. и известен като „Договорът Тлателоко”.

Същината на ЗСЯО се състои в следното: отделни държави или групи съседни страни декларират, че забраняват съхраняването, изпитанията, използването и създаването на ядрени оръжия върху своята **територия**. По такъв начин създаването на ЗСЯО представлява не само една от началните, но и една от най-ефикасните до днес практически стъпки към намаляването на ядрената опасност по земята и укрепването на световния мир. ЗСЯО са тясно свързани с ДНЯО, представляват основна форма за осъществяването на неговите цели.

ЗОНИ, СВОБОДНИ ОТ ЯДРЕНО ОРЪЖИЕ

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Най-общо дефиниране на ЗСЯО

Член VII от Договора за неразпространение на ядрено оръжие ДНЯО, който е в сила от 1970 г., признава правото на държавите да създават специални **зони свободни от ядрено оръжие ЗСЯО**. През 1975 г. Общото събрание на ООН препотвърди това право и правото на държавите вътре в тези зони да използват ядрената енергия за мирни цели, но също така формулира **критериите за такива зони**.

Общото събрание на ООН *дефинира ЗСЯО* с решение **3472 В (1975)** по следния начин:

ЗСЯО е „всяка зона, призната за такава от Общото събрание на Организацията на обединените нации, която всяка група от държави, проявявайки своя пълен суверенитет, е создала чрез договор или споразумение, за която:

(а) се определя статут за пълно отсъствие на ядрено оръжие в зоната, включително и процедурата за определянето на границите на зоната

(б) се въвежда международна система за проверка и контрол, която да гарантира спазването на задълженията, произтичащи от този статут.

От една страна неядрените държави-членки в ЗСЯО се задължават да не произвеждат, придобиват, разполагат ЯО оръжие на територията си.

От друга страна ядрените държави-членки (по смисъла на ДНЯО) поемат определени гаранции, както спрямо собствените си територии, влизайки в ЗСЯО, така и да не нарушават безядрения статус на неядрените страни в зоната, например, задължават се да не ползват ядрено оръжие към неядрените държави, да не въвеждат на територията им кораби, самолети и др. транспортни средства, снабдени с ядрени боеприпаси, да не им предоставят ядрено оръжие, да не им помагат за създаване на собствен ядрен потенциал.

Основни дефиниращи елементи за ЗСЯО

А. Подробен опис на наложените забрани:

В ЗСЯО е забранено: разполагането на ЯО, средства за доставката му до целта (самолети, ракети), провеждане на изпитания за производство на ЯО (в някои случаи дори и за мирни цели), транзитът на ЯО. В някои случаи е забранено и разполагането на ядрени отпадъци. Същевременно в ЗСЯО като принцип не е забранено развитието на ядрени технологии за мирни цели.

Б. Времетраене:

За тези договори се предполага, че ще останат в сила неопределено време. Всеки договор съдържа клауза за оттегляне на държава-членка. Договорът от Тлателолко предвижда 3 месеца срок за предупреждение преди фактическо напускане, а всичките други договори предвиждат 12-месечен срок.

В. Условия:

Никой от договорите не може да бъде подлаган на условия от неядрена държава-членка.

Г. Гаранции:

(а) Всяка държава-членка предприема специални мерки под регулацията на МААЕ International Atomic Energy Agency (IAEA) с цел да гарантира, че никоя страна-членка на зоната не развива ядрено оръжие незаконно.

(б) Зоната получава действително международно признание едва след подписване и ратифициране на един или няколко протокола от 5-те ядрени държави, с които те дават определени гаранции за сигурността на участниците в зоната.

Всеки договор за създаване на ЗСЯО включва **ДНЯО-протокол (NPT-protocol)**, който е задължително да бъде подписан и ратифициран от петте ядрени държави, признати от ДНЯО – Китай, Франция, Русия, Великобритания и САЩ. Тези протоколи, които имат правна сила, призовават ядрените държави да спазват статута на зоните и да не използват ядрени оръжия срещу държавите, сключващи договора за съответната зона. Това са т.н. негативни гаранции за сигурност. За съжаление петте ядрени държави понякога си запазват правото да отвърщат на атаки откъм съответната зона с ядрено оръжие или друго оръжие за масово поразяване (напр. САЩ → ЗСЯО в Африка) или изобщо не подписват такъв протокол (напр. Ядреният клуб → ЗСЯО в Югоизточна Азия). Съществуват и ЗСЯО, обявени със съответни международни договори, които обаче не са подкрепени с такъв **ДНЯО-протокол**, напр. Антарктика, Монголия, морското и океанското дъно, близкият космос.

Д. Териториален обхват:

Всяка ЗСЯО се простира върху пълните територии на страните-членки, като включва освен земите също вътрешни водоеми, териториални води в моретата, акватории около архипелази. Границите на безядрената зона се определят съобразно с общопризнатите норми на международното право, включително с принципа за свобода на корабоплаването в открито море и в проливите, използвани за международно корабоплаване.

В този смисъл съществуват някои нерешени проблеми.

Пример 1: Договорът за ЗСЯО в Централна Америка и Карибите прогласява стотици километри от бреговата линия на страните-членки навътре в Тихия океан и Атлантическия океан ,като част от зоната, но тази постановка не се признава от петте членки на ядрения клуб.

Пример 2: Военната база на САЩ Диего Гарсия в архипелага Чагос в Тихия океан би трябвало да влиза в ЗСЯО на Африка, но това не се признава нито от САЩ, нито от Великобритания.

Пример 3: Протоколите за зоната в Южния Тихи океан още не са напълно ратифицирани от САЩ поради противоречия в икономически план.

Правното нормиране на ядрените и безядрените зони обхваща не само сухоземната повърхност от планетата (територията, включително и заледения материк Антарктика, включително и изцяло плаващите ледове на Арктика), но също земните

недра, повърхността и дълбочината на водните басейни – морета и океани (акватория), въздушното пространство, а напоследък дори близкия космос (околоземното пространство, Луната).

Е. Контрол:

Международната агенция по атомна енергия МААЕ (International Agency of Atomic Energy IAEA) днес е единствената в света международно призната институция, която се занимава с ядрените гаранции във военната сфера и с контрола върху ядрените разработки, както от военен, така и от мирен характер (инспекции). Тя е създадена на 4 декември 1957 г. С решение на ООН, в чиято система е включена институционално със специално съглашение. МААЕ ежегодно представя отчетен доклад за дейността си пред Общото събрание на ООН, а ако се налага и пред Съвета за сигурност към ООН. Основната ѝ функция е контролът за неразпространението на ядрено оръжие и за спазването на ДНЯО. Всяка страна членка на ДНЯО, която не притежава ядрено оръжие, е длъжна да сключи съответно споразумение с МААЕ, чрез което се разрешава на инспектори от МААЕ да посещават ядрените обекти, да проверяват наличността, съхранението и инвентаризацията на ядрените материали, състоянието на контролните и наблюдателни апаратури, разположени в страната от самата МААЕ. Такива съглашения вече има подписани със 145 държави, а също така и с Тайван. Контролът се провежда от над 250 инспектори.

Гореизброените дефиниращи елементи не са официално общоприети и задължителни, но изпълняват роля на всеобщо приета основа, върху която в процеса на развитието на международните отношения и международното право се надграждат постепенно по-конкретни формули и изисквания, които поясняват и детайлизират някои нейни аспекти.

Не трябва да се пропуска важното обстоятелство, че групите от **ядрените държави** и **безядрените зони** не изчерпват териториите и акваториите на земята. Значителна част от северното полукълбо не е нито строго безядрена, нито строго ядрена, а практически представлява **неядрена зона** без универсално фиксиран и възприет статут. В нея по съществуващите международни договорености при определени обстоятелства е възможно присъствие и/или транспортиране на ядрено оръжие – дейности, които нарушават строгата дефиниция за безядрен статут.

Неядрената зона няма общоприет правен статут и правилата в нея се дискутират и уточняват непрекъснато в разнообразни международни и двустранни договори.

Групиране на ЗСЯО по различни признаци.

1// По териториален признак:

- Зони, включващи няколко държави (регионални)
- Зони, включващи само една държава (национални)
- Зони, които не са дефинирани чрез държавни граници

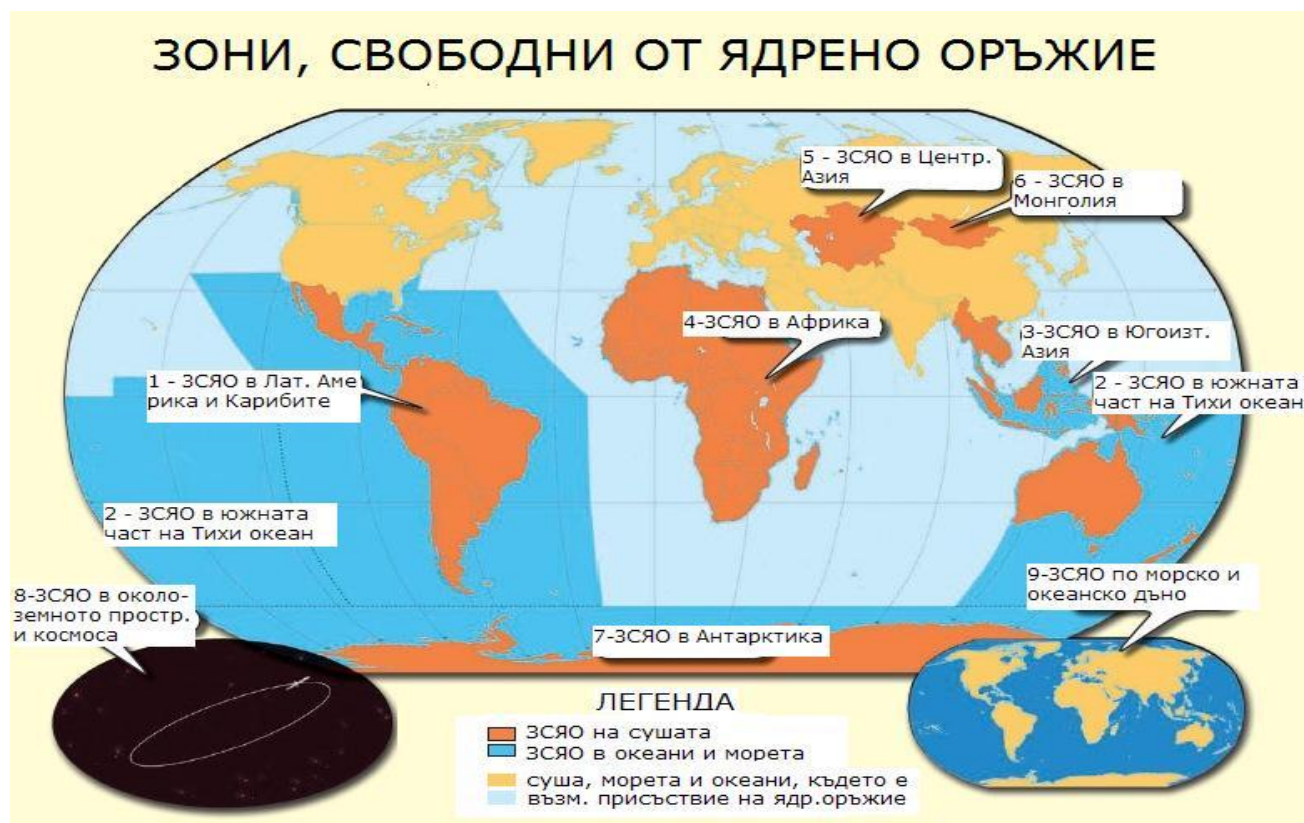
2// По физико-географски признак:

- Зони, които обхващат предимно суша с прилежащи териториални води
- Зони, които обхващат акватории, т.е. морета и океани
- Зона, която обхваща близкия космос
- Зона, която обхваща луната

3// По юридически признак:

- Зона, обявена чрез договор плюс ратифицирани протоколи според ДНЯО
- Зона, обявена чрез договор, но без ратифицирани протоколи според ДНЯО
- Зона, обявена чрез националното законодателство на отделна държава
- Зона, обявена с друг вид международни спогодби

НАЛИЧНИ БЕЗЯДРЕНИ ЗОНИ КЪМ 2010 Г.

ОБХВАТ, ХРОНОЛОГИЯ, СПЕЦИФИКА

Според официално възприетата днес терминология и номенклатура **ЗСЯО** засега са **общо 9**. Според състоянието от 2010 г. всичките споменати 9 зони съществуват ефективно. Някои от договорите за създаване, както и съответните протоколи, съдържащи гаранции за сигурността, дадени от петте ядрени държави по ДНЯО, са в различни стадии на подписване, ратифициране и влизане в сила.

А) РЕГИОНАЛНИ ЗСЯО (NUCLEAR-WEAPON-FREE ZONES)

Днес съществуват **пет регионални ЗСЯО**, от които четири обхващат цялото южно полукълбо:

- 1/ Латинска Америка и Карибския басейн (1967 г., договор от Тлателолко),
- 2/ Южната част от Тихия океан (1985 г., договор от Раротонга),
- 3/ Югоизточна Азия (1995 г. договор от Банкок),

4/ Африка (1996 г., договор Пелиндаба). В северното полукълбо има една регионална ЗСЯО:

5/ Централна Азия (2006 г., договор от Семипалатинск). Ще ги опишем по-подробно.

(1) ЗСЯО в Латинска Америка и Карибския басейн.

Създадена е с Договора от Тлателолко, който е отворен за подписване през 1967 г. и влиза в сила от 1968 г. Куба е единствената страна, която е подписала договора, но не го е ратифицирала.

Включва територии и акватории в района.

Държави-членки (понастоящем 33): Антигуа и Барбуда, Аржентина, Бахамите, Барбадос, Белиз, Боливия, Бразилия, Чили, Колумбия, Коста Рика, Куба, Доминика, Доминиканската република, Еквадор, Салвадор, Гренада, Гватемала, Гвиана, Хаити, Хондурас, Ямайка, Мексико, Никарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Saint Kitts and Nevis, Saint Lucia, Saint Vincent and Grenadines, Суринам, Тринидад и Тобаго, Уругвай, Венецуела.

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави: Протокол II (негативни гаранции за сигурност) е ратифициран от Китай, Франция, Великобритания, САЩ и СССР/Русия.

(2) ЗСЯО в Южния Тихи океан

Създадена с Договора от Раротонга, отворен за подписване през 1985 г., влиза в сила в 1986 г.

Включва територии и акватории.

Държави-членки (по настоящем 13): Австралия, Острови на Кук, Фиджи, Кирибати, Науру, Нова Зеландия, Niue, Папуа Нова Гвинея, Самоа, Соломонови острови, Тонга, Тувалу, Вануату.

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави:

Протокол II (негативни гаранции за сигурност) е ратифициран от Китай, Франция, Великобритания и СССР/Русия.

Протокол III (забрана за ядрени опити в зоната дори за мирни цели, а също така забрана за погребване на радиоактивни отпадъци) е ратифициран от Китай, Франция, Великобритания и СССР/Русия.

(3) ЗСЯО в Югоизточна Азия

Създадена с Договора от Банкок през 1995, влязъл в сила в 1997 г.

Включва територии и акватории.

Държави-членки (понастоящем 10): Бруней, Камбоджа, Индонезия, Лаос, Мианма (Бирма), Малайзия, Филипини, Сингапур, Тайланд, Виетнам.

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави: Още не са подписани от ядрения клуб, понеже той не е съгласен с факта, че забраната на ядреното оръжие освен върху границите на държавите-участнички се разпростира и върху зоните на техния икономически интерес, които обхващат значителни части от Тихия и Индийския океан, а също така и върху континенталния шелф.

Забележка: През 1992 г. Южна и Северна Корея подписват декларация за създаване на още една ЗСЯО в Азия - на Корейския полуостров. Двете страни се съгласяват да не изпитват, произвеждат, притежават, съхраняват, развиват или използват ядрено оръжие, да не разрешават – или да закрийт наличните – инсталации за производство и обогатяване на уран, да използват атомна енергия изключително за мирни цели. Тази декларация, обаче, така и не влиза в сила, понеже в 2003 г. Северна Корея напуска ДНЯО и активизира усилията си по създаване на атомна бомба, като в 2006 провежда успешен ядрен опит и се превръща в ядрена държава извън ДНЯО.

(4) ЗСЯО в Африка

Създадена с Договора от Пелиндаба през 1996 г., влиза в сила в 2009 г.

Включва предимно територии.

Държави-членки (понастоящем 28): Алжир, Бенин, Ботсвана, Буркина Фасо, Бурунди, Кот д'Ивоар (Бряг на слоновата кост), Екваториална Гвинея, Етиопия, Габон, Гамбия, Гвинея, Кения, Лесото, Либийската арабска джамахирия, Мадагаскар, Малави, Мали, Мавритания, о-в Мавриций, Мозамбик, Нигерия, Руанда, Сенегал, Южна Африка, Свазиленд, Того, Република Танзания, Зимбабве.

Държави, които са подписали, но още не са ратифицирали договора: Ангола, Камерун, Централноафриканската република, Капо Верде (Острови Зелени нос), Чад, Коморските острови, Конго, Джибути, Демократична република Конго, Египет, Еритрея, Гана, Гвинея-Бисау, Либерия, Нигер, Сейшелските острови, Сиера Леоне, Сомалия, Сан Томе и Принсипи, Судан, Тунис, Угандна и Замбия, а също така територията, известна под името Сахрави арабска демократична република (Sahrawi Arab Democratic Republic).

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави:

Протокол I (негативни гаранции за сигурност) е ратифициран от Китай, Франция и Великобритания.

Протокол II (забрана за ядрени опити и за атаки срещу мирни ядрени обекти в зоната) е ратифициран от Китай, Франция и Великобритания.

(5) ЗСЯО в Централна Азия

Създадена с Договора от Семипалатинск през 2006 г., влиза в сила в 2009 г.

Включва само територии.

Държави-членки (понастоящем 5): Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Туркменистан, Узбекистан.

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави: все още няма.

Допълнение:

В договорите за три от ЗСЯО – Раротонга (2), Банкок (3) и Пелиндаба (4) – се използва терминът „отказ от ядрени взривни устройства”. Ядреното взривно устройство се определя там ,като всяко ядрено оръжие или друго взривно устройство, способно да отделя ядрена енергия, *независимо* от целта, за която то може да се използва. По този начин в споменатите три ЗСЯО се оказват забранени ядрените взривове не само за военни, но и за мирни цели.

Б) НАЦИОНАЛНИ ЗСЯО, ОТДЕЛНИ ДЪРЖАВИ С БЕЗЯДРЕН СТАТУТ (NUCLEAR-WEAPON-FREE-STATUS)

(6) Монголия (2000 г.) и Австрия (1999 г.).

Отделни държави без обща граница обявяват своя **безядрен статут** чрез специални промени или допълнения в своето вътрешно законодателство, без да влизат в съюзи или по-обширни региони, които да се водят като ЗСЯО.

Включват само територии.

На териториите им е забранено производство, съхраняване, транспортиране и изпитване на ядрено оръжие. Монголия допълнително забранява транспорстиране и съхранение на ядрени отпадъци.

Протоколи, ратифицирани от петте ядрени държави: Засега няма, но Монголия прави усилия за постигане на протокол, гарантиращ й сигурност от страна на ядрените държави по ДНЯО.

В) БЕЗЯДРЕНИ ГЕОГРАФСКИ ЗОНИ (NUCLEAR-WEAPON-FREE GEOGRAPHICAL ZONES)

(7) ЗСЯО – Антарктида

Създадена с Антарктическият договор през 1959, влиза в сила от 1961 г.

Подписан от страните, които по това време са имали свои обекти на ледения континент: Аржентина, Австралия, Белгия, Чили, Франция Япония, Нова Зеландия, Норвегия, ЮАР, СССР/Русия, САЩ, Великобритания.

Включва главно територия

Договорът декларира, че континента Антарктида може да се използва само за мирни цели, в частност там е забранено да се провеждат ядрени опити и да се съхраняват радиоактивни отпадъци. (http://www.ats.aq/r/ats_treaty.htm).

(8) ЗСЯО – околоземното пространство и Луната

Създадена през 1967 г. с Договор за мирно изследване и използване на близкия космос, Луната и другите небесни тела. Влиза в сила през 1967 г.

Включва: междупланетното пространство и планетна (лунна) суша.

Разрешено е използването само за мирни цели. Забранено е на орбити около земята и върху Луната да се извеждат *каквито и да са* оръжия, да се създават *каквито и да са* военни обекти, да се провеждат опити и военни учения. Страните-членки се задължават да не разполагат там, *каквито и да са* обекти, съдържащи ядрено оръжие или друго оръжие за масово унищожение.

(9) ЗСЯО по дъното на моретата и океаните и в лежащия под него слой.

Създадена през 1971 г. С Договор за забрана на разполагането на ядрено оръжие и други оръжия за масово унищожение върху дъното на моретата (sea-bed) и океаните (ocean floor) и в придънния слой (subsoil). Влиза в сила през 1972 г.

Включва: главно акватории и придънния им слой.

Забранява се разполагане на ядрено оръжие в споменатите места, както и създаване на структури за неговото пускане, изпитания и използване.

Допълнение:

През 1996 г. се подписва Договор за пълна и всестранна забрана на ядрените опити.

Подписан от 44 държави, които са имали тогава ядрена инфраструктура (<http://www.moldova.ru/index.php?tabName=articles&owner=39&id=749>). Индия, Пакистан и Северна Корея не са го подписали, а САЩ и Китай се го подписали, но не са го ратифицирали.

Той забранява всякакви ядрени опити във всички среди (подземни, наземни, във водата, атмосферата и космоса), провеждани за всякакви цели (не само военни, но и мирни). (<http://www.iss.niit.ru/docs/doc-06.htm>).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Нерешени проблеми при ограничаването на разпространението на ядрено оръжие («сиви зони» в международното право)

ООН разглежда ЗСЯО, като ефикасен метод за борба срещу ядрената заплаха. Но редица въпроси около тях остават и до днес неуредени и необщоприети, своеобразна «сива зона» в международното право. В заключението ще споменем някои от тях, понеже именно тези проблеми изискват дискусии и вземане на международно признати решения. По такъв начин те дават насоки за бъдещото развитие на правната основа за ограничаването и премахването на ядрената опасност на Земята.

Държавите-членки в договорите за ЗСЯО, като правило не определят своето отношение към такива въпроси, като транзитирането на ядрено оръжие през териториите или въздушните им пространства, в които случаи все пак то присъства въпреки забранителния режим за известно време вътре в ЗСЯО и, следователно,

нарушава статута на зоната. Нужно е да се въведе изрична забрана на транзитирането, както в договорите за вече наличните ЗСЯО, така и при сключване на нови подобни договори в бъдеще. Засега това си остава само пожелание.

Страни-членки на НАТО Европа (Норвегия, Исландия, Швеция, Финландия, Дания, Нидерландия, Белгия, Германия, Италия, Турция) дори и да са поели ангажимент да не създават и да не разполагат на териториите си ядрено оръжие в мирно време, си запазват правото в случай на военни кризи да разполагат на територията си ядрено оръжие. В този смисъл техния безядрен статут, макар и формално деклариран чрез ДНЯО, на практика си остава половинчат.

Друг значителен проблем засега също остава без задоволително решение – прикритата разработка на ядрено оръжие, която се изплъзва от контрол. Проблемът се поражда от факта, че един и същ процес - обогатяването на уран – може да се използва не само за получаване на гориво за атомните електроцентрали, но с малки модификации и за създаване на атомна бомба. По такъв начин изработката на ядрени материали за бомба може да се извършва тайно, под претекста за производство на ядрено гориво за мирни цели, както навремето се случва със Северна Корея. Тя ратифицира ДНЯО и провежда разработка на мирни ядрени програми под контрола на МААЕ, но в 2003 г. официално излиза от ДНЯО и забранява достъпа на инспектори от МААЕ към своите ядрени лаборатории. По-късно официално обявява за успешно проведени ядрени опити. Случаят със Северна Корея създава опасен прецедент как разработката на ядрено оръжие може да излезе от международен контрол. Днес в подобна тайна разработка на ядрено оръжие е подозиран Иран.

Съществува също така действителна опасност ядрено оръжие и материали да попаднат в ръцете на терористични групи.

Продължава да безпокои международната общност и поведението на Израел. От една страна той *официално не потвърждава да разполага* с ядрено оръжие. От друга страна, обаче, той не предприема логичната в такъв случай стъпка - да се присъедини към ДНЯО в качеството на неядрена страна. Така той *официално не отрича да разполага* с ядрено оръжие. Същевременно има данни, които могат да се интерпретират ,като доказателства за проведен ядрен опит в Израел.

ПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

www.lawlibrary.ru/disser2001031.html

<http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/217915.html>

Метелина, О. В.: «Международно-правовое регулирование режима безъядерных зон и современные тенденции его развития», диссертация кандидата юридических наук, 12.00.10 Казань, 2007

www.un.org/disarmament/WMD/Nuclear/NWFZ.shtml

<http://ru.wikipedia.org/wiki/>

www.observer.narod.ru/zwo/1988_5/nonatom_zone.html

В. Алексеев: Безъядерные зоны - важный фактор европейской безопасности

www.mezhdunarodnik.ru/dictionary/

http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_states_with_nuclear_weapons

www.greenpeace.org/international/en/campaigns/peace/solutions/regional-solutions/nuclear-weapons-free-zones/

<http://www.un.org/russian/peace/disarmament/massdestr.html>.

<http://www.un.org/russian/news/fullstorynews.asp?newsID=3794>.

<http://www.moldova.ru/index.php?tabName=articles&owner=39&id=749>).

Безъядерные зоны: от морского дна до Луны, 2005/06/01

www.armscontrol.org/factsheets/nwzfz

Nuclear-Weapon-Free Zones (NWFZ) At a Glance

Peter Crail, Research Analyst, and Daryl G. Kimball, Executive Director.

www.fas.org/nuke/control/spnfz/index.html

http://www.ats.aq/r/ats_treaty.htm

<http://www.un.org/russian/peace/disarmament/massdestr.html>

www.nuclearfiles.org/menu/library/treaties/nuclear-free-zones/trty_nuclear-free-zone-index.htm

<http://www.un.org/russian/ga/iaea/#>.

<http://www.armscontrol.ru/start/rus/docs/npt.htm>

Договор за неразпространение на ядреното оръжие 1968 г.

<http://www.un.org/russian/peace/disarmament/massdestr.html>

Въпроси за разоръжаването – ООН

<http://www.iss.niiit.ru/docs/doc-06.htm>

Договор за всеобща забрана на ядрените опити 1996 г.

http://www.ats.aq/r/ats_treaty.htm

Договор за Антарктика 1959 г.

<http://www.un.org/russian/ga/iaea/#>

МААЕ

ЛИНКОВЕ:

[Договор за неразпространение на ядрените оръжия](#)

[Nuclear Non-Proliferation Treaty](#)

[Treaty of Tlatelolco](#)

[List of states with nuclear weapons](#)

[Nuclear program of Iran](#)

[Nuclear sharing](#)

[Nuclear-weapon-free zone](#)

[Mongolian Nuclear-Weapons-Free Status](#)

[Treaty of Rarotonga](#)

[Central Asian Nuclear Weapon Free Zone](#)

[Southeast Asian Nuclear-Weapon-Free Zone Treaty](#)

[United Nations Security Council Resolution 1887](#)

[File:BlankMap-World6.svg.](#)

[Click here for the factsheet on the Treaty on a Nuclear-Weapon-Free Zone in Central Asia](#)